

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 55/02

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 24. septembra 2002 v senáte zloženom z predsedu L. M. a zo sudcov Š. O. a D. Š. prerokoval prijatú sťažnosť MUDr. K. J., B., zastúpeného advokátom JUDr. M. J., B., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 28 C 5/01 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 28 C 5/01 **p o r u š i l** právo MUDr. K. J., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 28 C 5/01 **p r i k a z u j e** konať tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

3. MUDr. K. J. **p r i z n á v a** primerané finančné zadost'učinenie v sume 20 000,-- Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Bratislava III povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 30. apríla 2002 doručená sťažnosť MUDr. K. J., B. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. M. J., B., vo veci porušenia základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 28 C 5/01 o zaplatenie peňažných nárokov vyplývajúcich z pracovného pomeru.

Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 55/02-14 z 29. mája 2002 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť na konanie.

V rámci prípravy ústneho pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu k opodstatnenosti prijatej sťažnosti (ďalej len „sťažnosť“) písomne vyjadrili obaja účastníci konania: okresný súd, zastúpený predsedom súdu, vyjadrením sp. zn. Spr. 3353/2002 z 29. júla 2002 a sťažovateľ, zastúpený svojím právnym zástupcom, stanoviskom zo 4. septembra 2002.

Okresný súd vo svojom vyjadrení podal chronológiu svojich úkonov vo veci a konštatoval, „... že ku dnešnému dňu nebol vo veci vytýčený termín pojednávania a pokiaľ jeho právny zástupca vo veci podal sťažnosť na nečinnosť súdu táto bola pripojená k predmetnému spisu a nebola predložená predsedovi súdu. Čiže predseda súdu ako predstaviteľ štátnej správy súdu sa touto sťažnosťou nezaoberal tak, ako to predpokladá Zákon č. 80/1992 Zb. v znení neskorších noviel“.

V súvislosti s posudzovaním prejednávania vecí bez zbytočných priet'ahov bolo potrebné podľa názoru okresného súdu vziať do úvahy stav oddelenia, ktoré vybavuje výlučne veci pracovného súdnictva, kde sa touto agendou zaoberajú dvaja sudcovia. Konajúca sudkyňa vybavuje vo svojom oddelení 286 nerozhodnutých a 356 nevybavených vecí (rozdiel medzi nerozhodnutými a nevybavenými vecami spočíva v tom, že za nerozhodnutú vec sa považuje vec, v ktorej nebolo prijaté rozhodnutie, a za nevybavenú sa považuje vec, v ktorej rozhodnutie síce prijaté bolo, ale dosiaľ sa vec nestala právoplatnou). Okresný súd je toho názoru, „že posudzovanie lehoty bez zbytočných priet'ahov je nevyhnutné posudzovať v kontexte s vybavovaním ostatnej pracovnoprávnej agendy k pracovnému času sudcu. Ďalšou skutočnosťou je totiž faktická prítomnosť sudcu na pracovisku, v ktorej súvislosti Vám v prílohe predkladám nasledovný prehľad neprítomnosti sudkyne od 1. januára 2001 do 31. júla 2002.

V neposlednom rade je treba zohľadniť pri pracovnom súdnictve i tú skutočnosť, že do 1. januára 2002 bola táto agenda procesne komplikovanejšou ako ostatná netrestná agenda I. stupňového súdu nakoľko ako jediná bola agendou senátnou“.

V prílohe k tomuto vyjadreniu predseda okresného súdu pripojil list zákonnej sudkyne z 22. februára 2001, v ktorom ho v zmysle ustanovenia § 30 ods. 4 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov upozorňuje na neprimerane vysoký počet pridelených vecí do oddelenia 28 C, ktoré ako zákonná sudkyňa vybavuje. Z uvedeného vyplýva, že počet nevybavených vecí v oddelení 28 C k 31. januáru 2001 je 330 vecí (z toho 264 nerozhodnutých vecí), a vzhľadom na to uvádza, že v pridelených veciach nie je možné zabezpečiť plynulé konanie a vybaviť ich bez zbytočných priet'ahov.

Právny zástupca sťažovateľa vo svojom stanovisku k vyjadreniu okresného súdu uviedol, že založenie sťažnosti proti priet'ahom v konaní do súdneho spisu a jej nepredloženie predsedovi okresného súdu je „... nielen konkrétny dôkaz o laxnom prístupe pri vybavovaní sťažností na Okresnom súde Bratislava 3, ale aj o tom aké môžu byť subjektívne príčiny priet'ahov v konaní“. Ďalej uviedol, že „Stav oddelenia, ktoré sa

predmetnou právnou vecou zaoberá je výsledkom činnosti, či nečinnosti, príslušných orgánov štátu. Ani za stav tohto oddelenia nemôže žalobca. Niet dôvodu, aby porušovanie ľudských práv (vrátane práva na proces bez zbytočných priet'ahov) bolo ospravedlňované stavom oddelenia, či personálnymi alebo inými dôvodmi spôsobenými štátom a jeho orgánmi. Na základe uvedeného naďalej tvrdíme, že v danom prípade k priet'ahom v konaní skutočne došlo a naďalej trvajú“.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti s'ťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú s'ťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutých súdnych spisov.

II.

Z obsahu s'ťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej veci s'ťažovateľa.

S'ťažovateľ podal na okresnom súde 24. januára 2001 žalobu o zaplatenie 385 903,-- Sk s príslušenstvom ako náhrady mzdových náležitostí vyplývajúcich z pracovného pomeru. Okresný súd 1. februára 2001 vyzval s'ťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku. Tento ho zaplatil 22. februára 2001. Okresný súd 28. marca 2001 doručil žalovanej strane žalobu na vyjadrenie, ktorá sa k nej vyjadřila podaním doručeným okresnému súdu 9. apríla 2001 s návrhom na zamietnutie žaloby. Dňa 27. apríla 2001 dala sudkyňa pokyn na zaslanie vyjadřenia žalovaného s'ťažovateľovi, ktoré mu bolo doručené 21. mája 2001. S'ťažnosť s'ťažovateľa na priet'ahy v konaní adresovaná predsedovi okresného súdu bola okresnému súdu doručená 13. februára 2002. Posledným úkonom okresného súdu zaznamenaným v spise bolo zaslanie súdneho spisu sp. zn. 28 C 5/01 ústavnému súdu, ktorý spis vrátil okresnému súdu 24. mája 2002.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa odseku 2 citovaného článku ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa odseku 3 citovaného článku ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

V petite prijatej sťažnosti sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd „... rozhodol, že Slovenská republika, zastúpená Okresným súdom Bratislava 3, v konaní vedenom pod č. 28 C 5/01, porušila sťažovateľovo právo, priznané Čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a Čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

Zároveň sťažovateľ navrhuje, aby podľa § 56 ods. 3 písm. a zákona č. 38/1993 Z. z. Ústavný súd SR uložil Okresnému súdu Bratislava 3, aby vo veci č. 28 C 5/01 konal.

Sťažovateľ tiež navrhuje, aby Ústavný súd SR rozhodol, že Slovenská republika, zastúpená Okresným súdom Bratislava 3, je povinná zaplatiť mu finančné zadosťučinenie vo výške 385.903,- Sk, a to do 30 dní od vyhlásenia rozhodnutia Ústavného súdu SR“.

Okresný súd sa vo svojom už vyššie citovanom vyjadrení konkrétne nevyjadril k dôvodnosti sťažnosti (priznal síce, že „k dnešnému dňu nebol vo veci vytýčený termín

pojednávania“) a z obsahu jeho vyjadrenia vyplýva ospravedlňovanie nečinnosti okresného súdu vysokým stavom (počtom) prejednávanych vecí a personálnymi problémami („faktická prítomnosť sudcu na pracovisku“).

Právny zástupca sťažovateľa sa nestotožňuje s obsahom vyjadrenia okresného súdu a tvrdí, že „v danom prípade k prietahom v konaní skutočne došlo a naďalej trvajú“.

Aj napriek sťažnosti sťažovateľa na prietahy v konaní adresovanej (no spisovou kanceláriou nedoručenej) predsedovi okresného súdu k náprave nedošlo. Účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním vecí na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov sa naplní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitnosť vecí, správanie účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98). Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, pokiaľ ide o „právo na prejednanie vecí v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť.

1. Pokiaľ ide o kritérium „zložitosti vecí“, ústavný súd aj v predmetnom prípade bral do úvahy skutkový stav vecí a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) vecí.

Predmetom konania na okresnom súde vo veci vedenej pod sp. zn. 28 C 5/01 je rozhodovanie o zaplatení peňažných nárokov vyplývajúcich z pracovného pomeru.

Aj keď rozhodovanie (a zisťovanie právne relevantných dôkazov) pracovnoprávnych vecí je možné vo všeobecnosti kvalifikovať ako pomerne právne a fakticky náročné, nie je to možné konštatovať v posudzovanom prípade v danom štádiu (počiatku) jeho konania, keď sa po prijatí žaloby len započalo s prvotnými úkonmi na prípravu pojednávania. Nepokračovanie v príprave pojednávania od 27. apríla 2001 (keď bol daný pokyn zákonnej sudkyne na zaslanie vyjadrenia žalovanej strany sťažovateľovi) nepovažoval ústavný súd za dôsledok vyvolaný právnou alebo faktickou zložitou prejednávanej pracovnoprávnej veci.

2. Pokiaľ ide o „správanie“ sťažovateľa v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil žiadnu významnú skutočnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným priet'ahom.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci, pričom zbytočné priet'ahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu.

Na základe predloženej sťažnosti a k nej pripojených písomných dokumentov, obsahu súdneho spisu okresného súdu a stanovísk účastníkov konania ústavný súd konštatoval zbytočné priet'ahy v konaní spôsobené okresným súdom, ktorý aj keď vo veci spočiatku plynulo konal (začal vykonávať úkony súvisiace s prípravou pojednávania), v dôsledku svojej nečinnosti po 27. apríli 2001 spôsobil zbytočné priet'ahy. Ústavný súd nemohol taktiež akceptovať skutočnosť, že prvé pojednávanie vo veci nebolo od podania žaloby 24. januára 2001 doposiaľ ešte vôbec nariadené.

Ústavný súd predovšetkým konštatoval, že v predmetnej veci súdne konanie, ktoré sa na okresnom súde začalo 24. januára 2001, je stále na súde prvého stupňa nielen bez jeho

rozhodnutia vo veci samej, ale aj bez nariadenia čo len jedného pojednávania a trvá doteraz vyše 20 mesiacov. V tomto období ústavný súd konštatoval nečinnosť okresného súdu od 21. mája 2001 doteraz, t. j. cca 16 mesiacov.

Obranu okresného súdu spočívajúcu v uvádzaní dôvodov, ktoré mali ako objektívne príčiny spôsobiť prieťahy (vysoký nápad a počet nerozhodnutých vecí, personálne problémy a pod.), ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 18/98, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie (resp. nečinnosť) spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní.

Článok 48 ods. 2 ústavy v citovanej časti ustanovuje imperatív, ktorý platí pre všetky súdne konania a ktorý, pokiaľ ide o oblasť občianskeho súdneho konania, vyjadruje predovšetkým záujem na tom, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu (mutatis mutandis II. ÚS 26/95), pretože jeho predĺžovanie sa môže v konečnom dôsledku prejaviť ako odmietnutie výkonu spravodlivosti. Inými slovami, ústava vo svojom siedmom oddiele druhej hlavy v rámci úpravy práva na súdnu ochranu osobitný význam pripisuje tomu, aby sa spravodlivosť nevykonávala s oneskorením, ktoré by mohlo ohroziť právo na súdnu ochranu vo svojej podstate, a tým ohroziť účinnosť a dôveryhodnosť justície. Ústava takto zaviazala predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti na prijatie príslušných opatrení umožňujúcich prerokovanie napadnutých vecí bez zbytočných prieťahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote (I. ÚS 21/00, I. ÚS 39/00).

Okresný súd neuviedol žiadnu skutočnosť, z ktorej by vyplývalo, že prijal účinné opatrenia na zjednanie nápravy ohľadom stavu veci v dotknutom súdnom oddelení, na ktorý bol predseda okresného súdu upozornený konajúcou sudkyňou v liste z 22. februára 2001.

Na základe vyššie uvedených dôvodov ústavný súd dospel k záveru, že bolo porušené právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného čl. 48 ods. 2 ústavy.

V dôsledku konštatovania zbytočných prietahov v predmetnej veci ústavný súd považoval za potrebné v zmysle ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázať okresnému súdu konať v súlade s príslušnými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku upravujúcimi priebeh konania tak, aby nedochádzalo k porušovaniu práva garantovaného čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti uplatnil z dôvodu existujúceho trvania súdneho konania (jeho dĺžky), ako aj v dôsledku pretrvávajúcich prietahov v predmetnej veci na okresnom súde, resp. jeho nečinnosti, finančné zadosťučinenie vo výške 385 903,-- Sk (t. j. sumu rovnajúcu sa výške istiny žalovanej v konaní vedenom pred okresným súdom pod sp. zn. 28 C 5/01), ako „náhradu nemajetkovej ujmy za porušovanie jeho základného práva na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov“.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia zdôvodnil tým, že „Podľa § 6 Občianskeho súdneho poriadku sú súdy povinné postupovať tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná a aby skutočnosti, ktoré sú medzi účastníkmi sporné, sa spoľahlivo zistili. Okresný súd Bratislava 3 svojím liknavým postupom vo veci č. 28 C 5/01 nielenže neplní úlohu orgánu štátu, ktorý má byť garantom základných občianskych práv a slobôd

sťažovateľa, ako aj jeho zákonom chránených záujmov, ale svojou nečinnosťou spôsobuje stav právnej neistoty.

Sťažovateľ rozviazal pracovný pomer so zamestnávateľom z obavy pred možným šikanovaním zo strany zamestnávateľa a nastúpil do pracovného pomeru v Českej republike, kde je v súčasnosti zamestnaný v Záchrannej službe H., kam dochádza z B. Sťažovateľ nemá záujem pracovať v zahraničí, kam musí, zo svojho bydliska, dochádzať a chce sa do svojho pôvodného zamestnania vrátiť. Situácia je však taká, že pokiaľ súd meritórne nerozhodne o jeho žalobe, tak zamestnávateľ môže sťažovateľovi škodiť dezinformáciami šírenými v lekárskom prostredí a sťažovať, až znemožňovať jeho zamestnanie v zdravotníctve v mieste jeho bydliska“.

Predmet občianskeho súdneho konania nemožno stotožňovať s oprávnením ústavného súdu priznať primerané finančné zadosťučinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy v súvislosti so zistením porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a preto ústavný súd nemohol prihliadnuť na dôvody sťažovateľa uvedené v jeho sťažnosti, ktoré sa týkali výšky tohto primeraného finančného zadosťučinenia. Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia je fakultatívne a nenahrádza uspokojenie nárokov uplatnených v konaní, v ktorom bolo zistené porušenie práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd s prihliadnutím na okolnosti zakladajúce porušenie namietaného práva, ako aj význam predmetu sporu pre sťažovateľa uznal podľa zásad spravodlivosti za odôvodnené priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 20 000,-- Sk.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. septembra 2002